

TÜRK MÜZİĞİNDE USUL

Ritim müziğın en önemli unsurudur. Tarih boyunca büyük gelişmeler göstermiş olan geleneksel müziğımızde sayıları hayli çok olan özel usuller kullanılmış ve bir çoğú günümüze kadar gelmiştir. Usulü daha iyi anlayabilmek için önce onu meydana getiren unsurları inceleyelim.

Düzüm (İka)

Düzüm zaman içinde uygunluk olarak ifade edilebilir. Örnek olarak, zaman içinde düzenli tekrarlanan basit vuruşlar olan saat tik-tak'larını veya kalp atışlarını gösterebiliriz. Düzümde önemli unsur vuruşlar ve bu vuruşların kuvvetli veya zayıf nüansta oluşlarıdır.

Darb (Vuruş)

Düzümde belirtilmesi gereken zamanları vurmaya darb denir. Türk müziğında her darb değişik kelimelerle ifade edilir. Günümüzde müziğın Batı notasyonu ile ifade edilmesi sırasında bu darb kelimeleri geleneksel ve yerel ifadeler olarak kalmıştır. Klasik İstanbul müziğı ve dini müziğımızde ise hâlâ kullanılmaktadır.

Darb İsimleri

DÜM: Sağ el ile sağ kudüme vurulur. DÜM'ler genellikle kuvvetli darblardır.

TEK: Sol el ile sol kudüme vurulur. TEK'ler genellikle zayıf darblardır.

THE USUL IN TURKISH MUSIC

Rhythm is the most important element in music. Our traditional music has undergone great developments throughout its history. A vast number of rhythmic patterns (usuls) have been used, and many of them have survived to the present day. In order to better understand the usul, let us examine the elements that compose them.

Düzüm (İka) The Beat

The "beat" can be described as regularity within time. Examples might be the regular, simple tick-tock of a watch, or heartbeats. The important element in the beat is the actual beats, which may be either loud or soft.

Darb (Beats)

The time of the usul is expressed in beats. In Turkish music, every beat is expressed by a different word. Even though our music was committed to Western notation, these words for beats have remained as a traditional and local phenomenon. They are still used in the classical music of Istanbul as well as religious music.

Names of Beats

DÜM: Played on the right kudüm with the right hand DÜMs are generally strong beats.

TEK: Played with the left hand on the left kudüm. TEK's are generally weak beats.

ΤΑ ΟΥΣΟΥΛ¹ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Τα ουσούλ, είναι το σημαντικότερο στοιχείο της μουσικής μας. Κατά την διάρκεια της ιστορίας μας τα ουσούλ κατέγραψαν μεγάλη εξέλιξη μέσα στην παραδοσιακή μας μουσική. Πολυάριθμα ιδιαίτερα ουσούλ κατόρθωσαν να φθάσουν μέχρι τις μέρες μας. Για να μπορέσουμε όμως να τα κατανοήσουμε, θα ήταν προτιμότερο πρώτα απ' όλα να μελετήσουμε τα στοιχεία που τα συνιστούν.

Ντουζούμ ή Ικά (Düzüm- İka)

Η λέξη ντουζούμ θα μπορούσε να περιγραφεί ως αρμονία μέσα στον χρόνο. Είναι περιοδικά επαναλαμβανόμενα χτυπήματα όπως ο χτύπος της καρδιάς ή τα τικ-τακ του ρολογιού. Το σημαντικό σ' αυτά είναι ο τρόπος χτυπήματος και οι αποχρώσεις της έντασής του.

Νταρμπ ή Βουρούς (Darb-Vurus)

Στα ουσούλ, νταρμπ ονομάζονται τα τονικά χτυπήματα, κάτι που αποτυπώνεται και στην ονομασία που σημαίνει «χτύπημα». Στην Τουρκική Μουσική το κάθε νταρμπ, διατυπώνεται με διαφορετική λέξη. Επειδή στις μέρες μας χρησιμοποιήθηκε το Δυτικό σύστημα σημειογραφίας, οι λέξεις αυτές έμειναν ως απλά παραδοσιακές εκφράσεις. Ωστόσο χρησιμοποιούνται ακόμα στην κλασική μουσική της Πόλης και στην θρησκευτική μας μουσική.

Ονομασίες των Νταρμπ

ΝΤΟΥΜ (Düm): Χτυπιέται με το δεξί χέρι στα δεξιά του κρουστού. Ως επί το πλείστον είναι τονισμένα/ισχυρά χτυπήματα.

ΤΕΚ (Tek): Χτυπιέται με το αριστερό χέρι στα αριστερά του κρουστού. Ως επί το πλείστον είναι άτονα/ασθενή χτυπήματα.

¹ Ρυθμικοί κύκλοι στην Τουρκική Μουσική κατά τον Χρήστο Τσιαμούλη, Ρωμιοί Συνθέτες της Πόλης, Εκδόσεις Δόμος, Αθήνα (1998)

TE-KE: İki bölümlü vuruştur. TE'de sağ el ile sol kudüme, KE'de sol el ile sol kudüme vurulur. Kullanılan en zayıf darb-
tır.

DÜ-ME: İki bölümlü vuruştur. DÜ'de sağ el ile sağ kudüme, ME'de sol el ile sol kudüme vurulur.

TE-KÂ: İki bölümlü vuruştur. TE'de sağ el ile sol kudüme, KÂ'da sol el ile sol kudüme vurulur. KÂ darbi TE darbına göre daha kuvvetli ve uzundur.

TEK-KÂ: İki bölümlü vuruştur. TEK'de sağ el ile sol kudüme, KÂ'da sol el ile sol kudüme vurulur.

HEK: Sağ ve sol elle birlikte aynı anda sol kudüme vurulur.

TA-HEK: İki bölümlü vuruştur. TA sözcüğü için iki el beraberce kalkar, HEK hecesinde ise yukardaki gibi sol kudüme vurulur. TA bir vuruş kabul edilirse, sol el ile sol kudüme vurularak icra edilir. Bu konuyu usullerin yazım tekniği bölümünde detaylıca anlatıyorum.

TE-KE: A two-part beat. The TE is played with the right hand on the left kudüm and the KE is played with the left hand on the left kudüm. It is the weakest of the beats.

DÜ-ME: A two-part beat. The DÜ is played with the right hand on the right kudüm, and the ME is played with the left hand on the left kudüm.

TE-KÂ: A two-part beat. The TE is played with the right hand on the left kudüm, and the KÂ is played with the left hand on the left kudüm. The KÂ beat is stronger and longer than the TE.

TEK-KÂ: A two-part beat. The TEK is played by the right hand on the left kudüm, and the KÂ is played with the left hand on the left kudüm.

HEK: Played with the right and left hand together on the left kudüm.

TA-HEK: A two-part beat. Traditionally, for the TA, both hands are lifted together (this beat is a word only), and for the HEK, they strike the left kudüm as above. If the TA is considered a beat, it is played with the left hand on the left kudüm. I will explain this in detail in the section about technique in notating usuls.

TE-KE (Te-Ke): Είναι χτύπημα δύο φάσεων. Στο TE, το δεξί χέρι χτυπάει στα αριστερά του κρουστού, ενώ στο KE, χτυπάει το αριστερό χέρι στα δεξιά του κρουστού. Είναι το πιο άτονο/ασθενές νταρμπ.

ΝΤΟΥY -ME (Dü-Me): Είναι χτύπημα δύο φάσεων. Στο ΝΤΟΥY, το δεξί χέρι χτυπάει στα δεξιά του κρουστού, ενώ στο ME, χτυπάει το αριστερό χέρι στα αριστερά του κρουστού.

TE-KA (Te-Kâ): Είναι χτύπημα δύο φάσεων. Στο TE, το δεξί χέρι χτυπάει στα αριστερά του κρουστού, ενώ στο KA, χτυπάει το αριστερό χέρι στα αριστερά του κρουστού. Το KA, είναι πιο τονισμένο/ισχυρό χτύπημα από το TE και διαρκεί περισσότερο.

TEK-KA (Tek-Kâ): Είναι χτύπημα δύο φάσεων. Στο TEK, το δεξί χέρι χτυπάει στα αριστερά του κρουστού, ενώ στο KA, χτυπάει το αριστερό χέρι στα αριστερά του κρουστού.

XEK (Hek): Και τα δύο χέρια χτυπούν την ίδια στιγμή στα αριστερά του κρουστού.

TA- XEK (Ta- Hek): Είναι χτύπημα δύο φάσεων. Για το TA σηκώνονται και τα δύο χέρια, ενώ για το XEK, γίνεται ένα χτύπημα στα αριστερά του κρουστού. Αν θεωρηθεί το TA ένα χτύπημα, τότε εκτελείται χτυπώντας το αριστερό χέρι στα αριστερά του κρουστού. Το θέμα αυτό το αναλύω διεξοδικά στο κεφάλαιο «Τεχνική αποτύπωσης των ουσούλ».

Usul

Değerleri birbirine eşit veya eşit olmayan kuvvetli veya zayıf darbelerin belli bir şekilde sıralanmasıyla meydana gelen kalıplardır. “Değişik düzümle- rin birleşmesinden meydana gelmiş kalıp halindeki ölçüdür” diye de tarif edilebilir.

Velvele

Velvelenin Türk müziğindeki karşılığı ‘süsleme’dir. Müziği- mizde usullerimiz için yazılmış ve zaman içinde kalıplaşmış velveleler vardır. Ancak bu vel- veleler kudüm sazı icrası için yazıldığından birtakım diğer ritim enstrümanlarında yeter- siz kalmakta, bu durumda “süs- leme”, çalan kişinin ustalığı ve becerisine kalmaktadır.

Usul

The usuls are patterns formed of equal or unequal, strong and weak beats in a particular order. They could also be described as “beat patterns made up of the combination of different beats.”

Velvele

Velvele refers to “ornamen- tation” in Turkish music. There are velveles that were written for our usuls, and become fixed over time. However, because these velveles were written specifically for the kudüm, they are insufficient on many oth- er rhythm instruments. In this case, the “ornamentation” de- pends on the skill and mastery of the performer.

Ουσούλ

Είναι οι φόρμες που δημιουρ- γούνται με συγκεκριμένη διάταξη διαρκειών. Θα μπορούσαμε να το περιγράψουμε και ως «Μέτρο υπό μορφή φόρμας, το οποίο δημιουρ- γείται από την μίξη διαφορετικών ντουζούμ».

Βελβελέ

Βελβελέ στην Τουρκική Μουσι- κή σημαίνει «μουσικό στόλισμα». Υπάρχουν βελβελέ που γράφτηκαν αποκλειστικά για τα ουσούλ και στο πέρασμα του χρόνου τυποποι- ήθηκαν. Επειδή όμως αυτά έχουν γραφτεί για κρουστά, δεν είναι εύ- κολο να αποδοθούν σε άλλα όργα- να. Στην προκειμένη περίπτωση το βάρος πέφτει στο ταλέντο και την επιδεξιότητα του οργανοπαίχτη.